משנה · ראשונים

ריבבן על שקלים

רבנו יהודה הרופא למשפחת ענוים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ריבבן על שקלים

רבנו יהודה הרופא למשפחת ענוים

מקור הטקסט: תורת אמת · רישיון: CC BY-NC-SA 2.5

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ריבבן-על-שקלים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 6
משנה ו 6
משנה ז 7
פרק ב 8
משנה א 8
משנה ב 9
משנה ג 9
משנה ד 10
משנה ה 10
פרק ג 12
משנה א 12
משנה ב 13
משנה ג 13
משנה ד 13
פרק ד 14
משנה א 14
משנה ב 15
משנה ג 15
משנה ד 15
משנה ה 16
משנה ו 16
משנה ז 16
משנה ח 18
משנה ט 18
פרק ה 18
משנה א 18
משנה ב 20
משנה ג 20
משנה ד 21
משנה ה 21
משנה ו 21
פרק ו 21
משנה א 21
משנה ב 22
משנה ג 22
משנה ד 22
משנה ה 23
משנה ו 24
פרק ז 25
משנה א 25
משנה ב 26
משנה ג 26
משנה ד 27
משנה ה 27
משנה ו 27
משנה ז 28
פרק ח 29
משנה א 29
משנה ב 29
משנה ג 29
משנה ד 30
משנה ה 30
משנה ו 30
משנה ז 31
משנה ח 31

פרק א

משנה א

באחד באדר משמיעין על השקלים. לפי שצריך להביא בא' בניסן מתרומה חדשה כדאמר במגילה [דף כט:] זאת עולת חדש בחדשי חדש והבא קרבן מתרומה חדשה תמידין ומוספין הבאין בר"ח ניסן נקנין משקלים חושים ולמה באחד באדר כדתניא דורשין בהלכות פסח קידם לפסח שלשים יום ואפי' לרשב"ג דאמר ב' שבתות הואיל ושולחנין יושבים במדינה בט"ו באדר מקדימין מא' באדר:

משמיעין. מכריזין כמו ויעבירו קול ביהודה וכן וישמע שאול את העם ומכריזין [על הכלאים] לפי שצמחין ניכרין ואעפ"כ לא היו עוקרין ומפקירין לאחר תקנה עד ט"י באדר שיהא גדול קצת שיוכל לעוקרו:

בכרכין. המוקפין חומה מימות יהושע בן נון:

ומתקנין את הדרכי'. לפי שנתקלקלו מחמת המים:

ואת מקוות המים. שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין והטובל שם לא עלתה [לו] טבילה כדתניא בספרא אך מעין ובור מקוה מים מעין מטהר בזוחלין ואין המקוה מטהר בזוחלין אלא באשבורן פי' נוטפין מי גשמים כדאמרי' בפ' במה אשה [שבת סה.] אבוה דשמואל עביד לבנתיה מקוה ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי. אי נמי לפי שמעיינות מתמעטין בקיץ עושין מקוה ממי גשמים בחורף לצורך הקיץ כדאיתא בתוספתא מו"ק כל מקוה שאין בו ארבעים סאה מושכין לו אמת המים ומשלימין לו ארבעים סאה כדי שיהא כשר להקוות עליו:

מציינין על הקברות. בריש מו"ק תנן מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל צרכי הרבים ומציינין על הקברות ויוצאין על הכלאים משמע שבחולו של מועד היו יוצאין קשיא ציון אציון קשיא כלאים אכלאים ציון אציון ל"ק כדמפרש בירושלמי תפתר שירדו גשמים אחר שציינוהו בט"ו באדר ושטפו הציון וגם יש להקשות דרכים ורחובות אדרכים ורחובות ויש לתרץ שירדו גשמים וחזרו וקלקלו כדאמר בפ"ק דר"ה בניסן נמי שכיחי קטרי כלאים אכלאים ל"ק כדמתרץ בירושלמי כאן בבכיר כאן באפיל ובבבלי עוד מתרצין כאן בזרעים כאן בירקות גרסינן במ"ק [דף ו.] ועד כמה הן יוצאין כאותה ששנינו כל סאה שיש בה רובע זרע ממין אחר ימעט ובמסכת כלאים היא שנויה:

משנה ב

בראשונה היו עוקרין הכלאים ומשליכין לפני בהמתן משרבו עוברי עבירה שלא היו נמנעין לזרוע כלאים והיו שמחין שתי שמחות אחת שמנכשין שדותיהן ועוד שמשליכין לפני בהמתן התקינו שיהיו משליכין בדרכים ולא לפני בהמות ועדיין היו שמחין שמחה אחת שמנכשין שדותיהן התקינו שיהיו מפקירין את כל השדה והפקר ב"ד הפקר כדכתיב וכל אשר לא יבא לשלשת הימים יחרם כל רכושו:

משנה ג

בט"ו בו שולחנות יושבות במדינה. בכל מקומות ישראל להחליף מעותיהם לצורך השקלים: [בכ"ה] ישבו במקדש שבני הכפרין שהיו סמוכין לירושלים מחליפין שם:

התחילו. הגבאין:

למשכן. ליכנס לביתו וליקח משכון עד שיתן לו חצי השקל שהיו ממנין בכל עיר ועיר גבאין ממונין על כך ושופרות היו במדינה לקבץ שם הכסף כמו שהיו במקדש כדתנן לקמן:

לוים וישראלים. אבל כהנים לא כדפרישית לקמן שלא היו רוצין ליתן משום שירי העומר:

ולא קטנים. משכון לא היו לוקחין אבל לתבוע תובעין ומפ' בירושלמי כשהביא ב' שערות הקטן אז תובעין ממנו אבל לא ממשכנין וכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו אע"פ שלא היה מחויב אינו פוסק מעתה וממשכנין עליו: תניא בתוספתא פ"ק נתמשכנו ישראל על שקליהן כדי שיהיו קרבנות צבור מהן. משל למי שעלתה לו נימא ברגלו הרופא כופתו ומחתך בבשרו בשביל לרפאותו כך אמר הקב"ה יתמשכנו ישראל על שקליהן [כדי]שיהא קרבנות צבור קרבין מהן מפני שקרבנות מכפרין ומרצין בין ישראל לאביהן שבשמים שכן מצינו בתרומת שקלים ששקלו ישראל במדבר שנאמר ולקחת את כסף הכפורים:

ואין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלים. אבל לתבוע תובעין

משנה ד

[**אמר ר' יהודה**] ור' יהודה מפרש למה אין ממשכנין לפי שהיו סבורין שאין חייבין בשקלים שכל כהן שאינו שוקל איכו חוטא וא"ל ריב"ז אם אינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשין מקרא זה וטועין הם ומפרש בירושלמי אמר ר' טבי בשם רב המנונא משיבין חכמים לר' יהודה חטאת יחיד מתה אין חטאת צבור מתה. מנחת יחיד קריבה כליל ואין מנחת צבור קריבה כליל אע"נ דלרבי יהודה ס"ל חטאת צבור נמי מתה.

ובהקומץ רבה פריך ולבן בוכרי כיון דלכתחלה לא מחייב לאתויי כי מייתי חוטא [הוא] דקא מייתי חולין בעזרה וה"ה דיש להקשות והלא אוכל שירי העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ומתרץ דמייתי ומסרי להו לצבור ומנחת צבור אינה קריבה כליל ואין כאן מולין לעזרה. ירושלמי כתיב כל העובר על הפקודים ר' יודה ור' נחמי' ח"א כל דעבר בימא יתן וחרנא אמר כל דעבר על פקודיא יתן ע"ד כל דעבר בימא יתן מסייע לריב"ז ומ"ד כל דעבר על פקודיא יתן מסייע לבן בוכרי דכהנים לא נמנו במנין ישראל מבן כ' שנה ולמעלה:

משנה ה

אבל אם שקלו מקבלין מידם. ירושל' הא לתבוע אין תובעין הכא את אמר תובעין והכא את אמר אין תובעין כאן בשהביא ב' שערות כאן בשלח הביא ב' שערות:

הנכרי והכותי ששקלו מקבלין מידן. ירושלמי תיפתר כמאן דאמר כותי כנכרי:

ואין מקבלין מידן קני זבות וכו'. ירושלמי וכי יש קני זבין וזבות בנכרים אלא רישא בנכרים וסיפא בכותים. הא דתני אין מקבלין אכותים קאי ואצטריך לאשמעינן משום דכותים עומדין בין ישראל ומקיימין מקצת מן המצות אעפ"כ אין מקבלין מהן ואע"ג דרבנן גזור שיהיו כזבין לכל דבריהם כדי שיהיו ישראל פרושין מהן ואין מקבלין מהן אלא דבר הנידר והנידב דכתיב איש איש מלמד שהנכרים נודרים נדרים ונדבות כישראל:

לא לכם ולנו. כלומר אין לכם עמנו לבנות בית אלא אנחנו לבד. גרסינן בערכין פ"ק תני חדא נכרי שהתנדב נדבה לבדק הבית מקבלין אותה ממנו ותניא אידך אין מקבלין אותה ממנו אמר ר' אילא אמר ר' יוחנן ל"ק הא לכתחלה הא לבסוף דאמר ר' אסי אמר רבי יוחנן בתחלה אפילו מים ומלח אין מקבלין מהם פירוש משום רפיון שמא יתכוונו לרפות ידי עושי המלאכה. לבסוף לאחר שנגמר בנין הבית דבר מסויים אין מקבלין מהן דבר שאינו מסויים מקבלין מהן היכי דמי דבר המסויים אמר רב יוסף כגון זו אמה כליא עורב פי' כל דבר הנראה למקדש אין מקבלין מהן לפי שלא יהיה להם חלק וזכרון בבית כדכתיב ולכם אין חלק וזכרון בירושלים:

משנה ו

אלו חייבים בקלבון לוים וישראלים. אבל כהנים לא:

[**השוקל**] **ע"י העבד ע"י הקטן פטור**. הואיל שהן עצמן פטורין אם אחרים שקלו על ידיהן נמי פטורין אע"פ שבאו מיד אדם המחויב בקלבון לעצמו:

על ידו ועל ידי חבירו חייב בקלבון אחד. על עצמו ולא במה שנתן חצי שקל חבירו.

ר"מ אומר ב' קולבנין: ירושלמי אע"פ שאין שקלו תורה קלבנו תורה כלומר אעפ"י שלא נתחייב ליתן השקל על חבירו הואיל שנותן יתן גם הקלבון סבר (כר') [ר"מ] בנותן שקלו

שלם שפטור מן הקלבון פי' אם נתן שקל שלם ולא נתן בתורת קלבון ההוספה אפי' הכי פטור בקלבון: אמר רבי מאיר כמין מטבע אש הוציא הקדוש ברוך הוא מתחת כסא הכבוד והראהו למשה ואמר זה יתנו כזה יתנו.

נתן סלע ליטול שקל חייב ב' קולבנות. ירושלמי אמר ר' אלעזר דר' מאיר דאמר דאחד שקל שהוא נותן ואחד שקל שהוא נוטל רב אמר ד"ה היא. אחד שקל שהוא נוטל ואחד לדבר תורה. הנותן סלע פי' בינו ובין חבירו הואיל שחבירו ישלם לו חייב ב' קולבנות פ"א נתן סלע להקדש כדי ליטול שקל מן ההקדש:

משנה ז

השוקל ע"י עני ע"י שכנו. משלו שנותן לו מתנה פטור מקולבון אעפ"י שלא צירפו (נ"א שצירפו) עם שקלו ונתן סלע שלם, אבל אם הלוון לו חייב דהוי כאילו הוא נתן לפי' יתחייב גם הוא בקולבון להלוות לו. ולת"ק דפליג לעיל על ר"מ אצטריך דאמרי לעיל על ידו וע"י חבירו חייב בקולבון אחד התם נתן לו מתנה אבל הכא שמלוהו חייב:

האחין השותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה. אם חלקו ממון אביהם אע"פ שחזרו ונשתתפו חייבין כל אחד ואחד בקולבון אעפ"י שהיה אביהן שוקל על ידן ופטור מן הקולבון אם היו קטנים פטורים דתנן לעיל על יד הקטן פטור ואם היו גדולים נמי פטור דתנן ע"י שכנו ע"י בן עירו פטור ובנו גדול כבן עירו דמי שלא היה אביו חייב עליו ואע"פ שעד עתה מתפוסת הבית לא פרע מהם אביהם קולבון עכשיו שחלקו חייב אע"פ שחזרו ונשתתפו לא אמרי' חזרה לתפוסת הבית כבתחלה. ופטורין ממעשר בהמה דת"ר בבכורות בפ' בתרא (דף נו) יהיה לך ולא של שותפות יכול אפי' מתפוסת הבית ת"ל יהיה [פי' יכול] אפי' מתפוסת הבית יהיו פטורים ממעשר בהמה דכשותפות דמי ת"ל יהיה ופריך התם והא בבכור כתיב אם אינו ענין לבכור דאיתיה בשותפות דכתיב ובכורות בקרכם וצאנכם תנהו לענין מעשר בהמה. אמר ר' ירמיה פעמים שחייבין בזה ובזה ופעמים שפטורין בזה ובזה. פעמים שחייבין בקולבון ופטורים ממעשר ופעמים שחייבין במעשר ופטור מן הקולבון. חייבין בזה ובזה שחלקו בכספים ולא חלקו בבהמה פטורין בזה ובזה שחלקו בבהמה (פי' שם רש"י וחזרו ונשתתפו) ולא חלקו בכספים חייבין בקלבון ופטור ממעשר בהמה שחלקו בכספים וחלקי בבהמה חייבין במעשר בהמה ופטורין בקולבון. (מצאתי שם שלא חלקו לא בזה ולא בזה). שחלקו בכספים ולא חלקו בבהמה. ירושלמי אמר ר' מנא הדא דתימא בשלא היתה בהמה רוב אבל אם היתה בהמה דוב הן הן עיקר נכסיו וחייבין בקולבון פי' רוב נכסיו הן בהמה. ר' אבון אמר ר' שמי בעי מפני שעשיתו כאדם אחד אצל מעשר בהמה את פוטרו מן הקולבון.

פי' מתפוסת הבית מחייבתן במעשר בהמה (כלומר) [כמו] שלא חלקו כלל אתה פוטרו מקולבון א"ל לא שניא היא שהוא נותן סלע אחת שלמה. משמע מהכא דפטורין מן הקולבון לגמרי דאפי' קולבון אחד אינו ניתן. אלא מעתה אפילו חלקו יחזרו ונשתתפו שפטורין ממעשר בהמה פטורין מן הקולבון פי' יפטרו מן הקולבון דהא סלע שלמה נותן ר' בא בשם ר' אבא בר הונא היא שני אחין שירשו את אביהן היא שני גיסין שירשו את חמיהן פי' הואיל וחלקו בב' בני אדם שירשו ממון אדם אחר מעלמא דלא הוי תפוסת הבית חשיבא להו:

כמה הוא קולבין מעה. ירושלמי להיכן הקולבין הולכין ר' מאיר אומר לשקלים כלומר יתערבו ר' אלעזר אומר לנדבה נדבת קיץ למזבח ר' שמעון שזורי אומר ריקועי זהב ציפוי לבית קודש הקדשים בן עזאי אומר שולחנין היו נוטלין אותן בשכרן וי"א להוצאת דרכים פי' לאותו שהיו מוליכין אותם מעירן למקדש ובתוספתא איני מביא דברי י"א כלל:

פרק ב

משנה א

דרכונות. כמו דרכמוני זהב בספר עזרא:

מפני משוי הדרך. להקל מעליהן. ירושלמי ויעשו אותן מרגלית כלומר מכל השקלים יקנו מרגלית ויקלו ממשואו' יותר. ושני שמא תזול המרגלית ונמצא ההקדש מפסיד אבל הדרכונות אין לחוש שמא יוזלו מהן המטבעות היוצאין בירושלים: מתניתא בתקלין חדתין אבל בתקלין עתיקין לא בדא כלומר בתקלין עתיקין מותר לקנות מרגלית ולא חיישינן שמא תזול שאין באין אלא לחומת העיר ומגדלותיה:

בני העיר ששלחו את שקליהן. אם נתרמה התרומה מן הכסף שבלשכה ונתנוהו בקופות דתניא בתוספתא פרק ב' תורמין על המשכון ועל הגבוי ועל העתיד לגבות נמצא שאותן השקלים ברשות הקודש איתינהו ונגנבו או נאבדו נשבעין לגזברין שההפסד לקדש ואם תאמר והתנן בשבועות אין נשבעין על ההקדשות דרעהו אמר רחמנא ולא הקדש אמרי' בפרק הזהב אמר שמואל הכא בנושא שכר עסקינן ונשבעין ליטול שכרן אי הכי נשבעין לגזברין נשבעין לבני העיר מבעי ליה אמר רבא נשבעין לבני העיר במעמד הגזברין כי היכי דלא ניחשדינהו שלא הפרישו שקלים אי נמי כי היכי דלא ניקרינהו פושעים והא נגנבו או אבדו קתני ושומר שכר חייב בגניבה ואבידה והכא נהי דלא משלמי דשומר שכר פטור לשלם להקדש דכי יתן איש אל רעהו כתיב ולא הקדש אגרייהו מיהא לפסוד אמר רבא נגנבו בלסטים מזוין אבדו שטבעה ספינתו בים דהוי אונס ושומר שכר

פטור באונסין ר' יוחנן אמר הא מני ר' שמעון היא דאמר קדשים שחייבין באמריותן נשבע עליהן בפרק מרובה אמר ר' שמעון קדשים שחייבין באחריותן חייב שאינו חייב באחריותן פטור לענין תשלומי כפל ומדחייב הגנב כפל כממונו דמי. הכי נמי לענין שבועה. התינח עד שלא נתרמה התרומה משנתרמה התרומה קדשים שאין חייב באמריותן נינהו דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי כו' אמר ר' אלעזר שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יזלזלו בהקדשות פי' שלא יזלזלו בשמירתן נשבעין לבני העיר הואיל שלא נתרמה התרומה וההפסד לבני העיר:

אלו ואלו שקלים. ירושלמי תני הראשונים נופלין לתקלין חדתין והשניים נופלין לתקלין עתיקין אלו הן ראשונים אלו הן שניים ר' פינחסור' אבא ח"א אלו ששלחו בני העיר תחלה וחרנה אמר אלו שהגיע ליד הגזבר תחלה:

ואין עולה להן לשנה הבאה. מפרש ביומא בפר' שני שעירי טעם לפי שאין חובות פנה זו קרבין לשנה הבאה מתני' דלא כר' יהודה דאמר התם עולין לשנה הבאה:

משנה ב

הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו ושקלו ע"י עצמו. מעל דנהנה מן ההקדש הואיל שכבר נתרמה התרומה וכל היכא דאיתינהו בי גזא דרחמנא איתינהו וזה נתכוין לשקול לצאת חובתו כסבור שלא נתנה לו חבירו מעל חייב קרבן מעילות כדין הנהנה מן ההקדש שוגג:

מן ההקדש. היו מעות הקדש בידו [וקסבור] חולין הן ונחנן לשקלו וקרבה בהמה מעל סתמא דלא כר' שמעון דתניא בתוספתא פ"א השוקל שקלי זוזיו מן ההקדש כיון שלקחו בהמה [מעל] ד"ר שמעון וחכ"א לא מעל ער שיזרקו כדמים:

ממעשר שני יאכל כנגדו. אם נתן השקל ממעות מעשר שני יחללנו על מעות שבידו ויאכלם בירושלים וכן דמי שביעית יחללם במעות אחרים וינהוג בהן קדושת שביעית:

משנה ג

המכנס מעות. בפרוטרוט מותרן נדבה לקיץ המזבח. אם אמר שאביא מהן שקלי לא הקדיש אלא מה שצריך לשקלו. ירושל' לטעם דב"ה המפריש שקלו סבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב לא קידש המפריש שנים סבור שהוא חייב שנים ונמצא שאינו חייב אלא אחד אותו השני מה את עבד ליה נישמעיניה מן הדא המפריש חטאתו כסבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב מיכן מוכיח שאם פסק ליתן צדקה כסבור שלא נתן ונמצא שנתן אפי' אם נתק ליד הגבאי יכול ליקחם וה"ה אם סבור שנדר ב' זוזין והפרישן ואמרו לו שלא נדר אלא אחד יכול ליקחם מיד הגבאי:

משנה ד

מה בין שקלים לחטאת. דבשקלים אמרו בית הלל מותרן חולין ובחטאת מודו דמותרן נדבה שקלים שלהם קצבה ולא הקדיש אלא מה שצריך לשקלו אבל חטאת אין לה קצבה בדמיה ודעתו היה בבהמה שמינה אפי' אם היו לו ה' בהמות הכל הקדיש:

אף לשקלים אין להם קצבה. כדמפרש:

משעלו בני ישראל מן הגולה. מהדר לפרש שהשקלים אין להם קצבה שכשעלו שקלו דרכונות לפי שהעם מועט לא היה די חצי שקל ליקח מהן תמידין וכל דברים הבאים מתרומת הלשכה על כן שקלו דרכונות חזרו לאחר שנתרבה העם ושקלי סלע ועוד חזרו אחר שהעם רב יותר שקלו טבעים ומפרש בירושלמי פלגי סלעא בקשו לשקול דינרין לאחר שהעם רב מאד ולא קבלי מהן משום דכתיב והעמדנו עלינו מצוה לתת שלישית השקל ר' חלקיה בשם ר' אחא מכאן שאדם צריך לשלש שקלו ג' פעמים בשנה שאין מטריחין על הצבור יותר משלש פעמים בשנה מדהביאו תחלה דרכונות יכול להקדיש כבתחלה ונמצא שהכל הקדיש:

אעפ"כ יד כולן שוה. ולא הקדיש יותר משאר העם:

משנה ה

מותר שקלים חולין. סתמא כב"ה א"נ שאמר שאביא מהן שקלי דלדברי הכל מותרן חולין:

מותר עשירית האיפה. של מנחת חוטא ישראל דל הרי כשאר מותרי חטאת דאזלי לנדבה חבל מותר עשירית האיפה של כהן [גדול] שמביא כל יום ויום אע"פ שבנדבה מביאה גם היא נקראת חטאת כדאמר בפ' ואלו מגלחין [דף טז] יקריב חטאתו זה עשירית האיפה שלו פליגי בירושלמי ר' יוחנן אמר ילכו לים המלח ור' אלעזר אמר יפלו לנדבה. וקשה דבפרק בתרא דמנחות [דף קח.] פליגי ר' יוחנן אמר יפלו לנדבה ור' אלעזר אמר תרקב:

כל שהוא משום חטא ומשום אשמה. המחוייב חטאת או אשם והפריש מעות לחטאתו וניתותרו מהן או הפריש אשמו ונאבד והביא אחר ונמצא האבוד ירעה ויפלו דמיו לנדבה לגבי אשם לא תוכל לפרש שהפריש מעות וניתותרו שדמיו ב' שקלים ואם יוזלו האילים אין לו תקנה דבעי ר' אלעזר בסוף כריתות הוזלו טלאים בעולם מהו מבחר נדריך בעינן והאיכא או דלמא שתי שקלים בעינן וליכא ופשטו דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מפני מה לא נתנה תורה קצבה במחוסרי כפרה שמא יוזלו טלאים ואין להם תקנה לאכול

בקדשים אלמא מחוייבי אשם שאינן מחוסרי כפרה כגון אשם גזלות אשם מעילו' אשם תלוי אשם שפחה חרופה אינן מתכפרים בפחות מב' שקלים:

מותר עולה. אם הפריש מעות לעולתו וניתותרו אם הן שיכול לקנות מהן תור או בן יונה לעולה יקנה ואם לאו יהו בידו עד שיביא עולה אחרת ויצרף המותר ויקנה בהמה שמינה וכן מותר מנחה למנחה:

מותר הפסח [לשלמים] ירושלמי דכתיב אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים דבר שהוא בא מן הצאן קרב שלמים התיבון הרי עולה באה מן הצאן דבר שאינו אלא מן הצאן יצאת עולה שבאה גם מן הבקר התיבון הרי אשם חמר ר' אבא בר כהנא דבר שבא מכל הצאן יצא אשם שאינו בא אלא מן האילים בכל חתר את אמר מן למעט והכא את אמר מן לרבות אמר ר' מנא הכא נמי מן למעט מיעוט שאינו בא בן ב' שנים מיעוט שאינו בא נקבה וגבי אשם נמי מן למעט הוא שאינו בא אלא מן האילים בלבד. התיבון והא כתיב ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעולה מעתה מותר הפסח בא עולה אמר ר' אבין משוין דבר שהוא לאכילה לדבר שהוא לאכילה ואין משוין דבר שהוא לאכילה לדבר שאינו לאכילה אמר ר' יוסי משוין קדשים קלים לשם קדשים קלים ואין משוין קדשים קלים לשם קדשי קדשים ובפ"ק דזבחים (דף ט) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מנין למותר הפסח שקרב שלמים שנאמר וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר וכי פסח בא מן הבקר אלא מותרו בא לדבר הבא מן הבקר והיינו שלמים:

מותר נזירים. הפריש מעות לצורך נזירין ולא פי' למי [מיתר לנזירים].

מותר שבוים. ולא פירש למי שיהא המותר לשבוין.

[**מותר שבוי**] **לאותו שבוי** דלצרכו נדר אפי' אם ישארו.

מותר המת. לתכריכין ולהוצאת קבורתו ליורשיו בפרק נגמר הדין (ד' מח) אבייי ורבא פירשו טעמייהו דהני תנאי אבייי מתרץ לטעמיה דכ"ע הזמנה לאו מלתא היא ת"ק סבר כי מיבזו ליה יורשין אחיל זילותיה גבי יורשין ור"מ מספקא ליה אי מחיל אי לא הלכך יהא מונח עד שיבא אליהו ור' נתן פשיטא ליה דלא מחיל הלכך יעשה נפש על קברו נפש פי' מצבה על קברו לזכר פלוני. ירושלמי גבו בחזקת שאין לו ונמצא שיש לו סבר ר' ירמיה למימר מותר המת ליורשיו א"ל ר' אמי דחוטרי הגע עצמך דלא כוונן אלא ליה ואינו חייב ליתן ופטור מנדרו מיכן הוכיח אם נדר צדקה לאחד ונמצא שהוא רמאי ויש לו אינו חייב ליתן לו:

פרק ג

משנה א

בשלשה פרקים תורמין את הלשכה. תחלה היו מניחין השקלים בשופרות שהיו במקדש כדתנן בפרקין דלעיל נתמלאו השופרות מניחין כל הכסף בלשכה ובג' פרקים הללו תורמין בג' קופות וכל קופה מחזקת ג' סאין והיא נקראת תרומה:

בפרוס הפסח. ירושלמי א"ר אבהו כל הן דתנינן פרס פלגא דהיינו נו"ו יום קודם לפסח שהן חצי מל' יום שדורשין בהלכות פסח קידם לפסח **והן גרנות למעשר בהמה** שנתחייב לעשרן כתבואה שנתחייבה בגורן בתרומה לאחר שנעשה כרי. ירושלמי א"ר יוחנן מפני שהם פרקי לידה יש מהן שמבכירות סמוך לפסח ויש מהן שמאוחרות אחר פסח ר' אחא ור' תנחום בשם ריב"ל כדי שתהא בהמה מצויה לעולי רגלים והכי איתא בבכורות בפ' בתרא:

בן עזאי אומר בכ"ט באדר כו'. במאי קא מפלגי ר"ע סבר אדר סמוך לניסן זמנין חסר זמנין מלא זמנין דמקלע ביום ל' וזמנין דמקלע ביום כ"ט מש"ה לא קבע ליה זמן ובן עזאי סבר אדר סמוך לניסן לעולם חסר והלכך קבע ליה בכ"ט שהן ט"ו יום קודם לרגל.

באחד בסיון איידי דלא נפישי בהמות לעשר שרובן יולדות באדר ונתעשרו כבר אי אמרת ליקדום ט"ו קודם הרגל אדמטי רגל שלמי:

בכ"ט באב. בן עזאי לטעמיה דאמר האלולים מתעשרין לעצמן דמספקא ליה אי אחד באלול ר"ה למעשר בהמה אי אחד בתשרי ר"ה למעשר בהמה ופריך ליעשרינהו ביום ל' באב זמנין דמתסרי ליה לאב ובעינן למעבד היכירא לחדש ולישן כדכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן וכו' שנה שנה כל אחד ואחד בתוך שנתו. **ר' אלעזר ור"ש אומרים באחד בניסן**. דס"ל כרשב"ג דאמר שתי שבתות דורשין קודם לרגל. **בא' בסיון** כדאמר בן עזאי לעיל. **בכ"ט באלול** ר' אלעזר ור"ש לטעמיה דאמרי באחד בתשרי ר"ה למעשר בהמה.

ואי אפשר לעשר ביו"ט. ופריך ותיפוק ליה דבעינן למיעבד היכרא לחדש ולישן חדא ועוד קאמר חדא דבעינן למיעבד היכרא לחדש ולישן ועוד מפני שהוא יו"ט וא"א לעשר ביו"ט מ"ט [משום] סקרתא שצובע בעשירי בראש הכבש ואסור לצבוע ביו"ט וקשה בלא"ה נמי אין מעשרי' ביו"ט דתנן בביצה בפ' בתרא אין מקדישין וכו' ויש לתרץ הואיל וזמנן קבוע הוא מותר לעשר בשבת דאמר ר' יוחנן מקדיש אדם את פסחו בשבת וחגיגתו ביו"ט ומפרש טעם לפי שקבוע להם זמן בפרק השואל:

משנה ב

וכתוב עליהן אל"ף בי"ת גימ"ל. מפרש ביומא בסוף הוציאו לו אמר ר' יוסי למה כתב עליהן אב"ג לידע איזה נתרמה ראשון שמצוה בראשון לקנות ממנה תמידין ומוספין ובתוספתא נמי תניא מפני שמתחילין ומוציאין מן הראשונה:

אלפא ביתא גמ"א. לשון יונית לפי שלאחר שמלך אלכסנדרוס מלך יון על ירושלים הכירו ישראל בלשון יונית וכתבו באותו הלשון שלא יטעו בקופות איזו ראשונה ואין מסתפקים מן הראשונה קודם השניה ולא שניה קודם שלישית:

לא בפרגוד חפות. לשון חפת חלוקו מלבוש שיש לו שפה שמא יחשדוהו שמצניע שם מכסף הלשכה:

מעון הלשכה. שנהנה מן ההקדש העני: תניא בתוספתא בפ"ב הנכנס לתרום את הלשכה מפשפשין בו בכניסה וביציאה ומדברין עמו משעה שנכנס ועד שעה שיוצא ופריך בירושלמי וימלא פומיה מוי פי' שלא יוכל להניח כסף בפיו אמר ר' תנחומא מפני הברכה שצריך לברך בשעה שמפריש תרומה בקופות להפריש תרומה ואם היה בפיו מוי לא היה יכול לברך משום שנאמר ימלא פי תהלתך: תני הגזברין היו מפספסין בקלקין פי' היו בודקין בשער ראשו שמא הצניע שם כסף. תני ר"ש אומר קווץ לא יתרום מפני החשד פי' קווץ מל' קווצותיו תלתלים:

משנה ג

זורקו לפני התורם. השקלי' שלהן והתורם מתכוין ודחפו לקופה שיהא שקלו בתרומה והנחת רוח הוא לפי שלח יהא מתקרב אלא משלהן תחלה:

משנה ד

תרם את הראשונה באחד מן הקופות **וחיפה בקטבלאות** מכסה הקופות בעור לסימן. **השלישית לא היה** צריך לכסות שכבר נתרמו האחרות ולמה היה מכסה הראשונה שמא ישכח ויתרום יון הכסף שבקופה ויניח בקופה האחרת אבל אם היה מכוסה אין לחוש. תניא בתוספתא פ"ב תרם את הראשונה לשם ארץ ישראל ועל כל ישראל וחיפה בקטבליות מפני שבני סוריא באין ושוקלין עליה. **תרם את השניה** ואמר הרי זה לשם עמון ומואב פי' ישראל שדרים בעמון ומואב ומכרכין המוקפין לארץ ישראל וחיפה בקטבליות מפני שאנשי בבל באין ושוקלין עליה. **תרם את השלישית** ואמר הרי זו מבבל וממדינות הרחוקות ועל כל ישראל ולא היה מחפה וזו היתה עשירה שבכולן שהיו בה דרכונות של זהב סתמא כר' יהודה דאמר לעיל בפ"ב אף לשקלים אין להם קצבה ירושלמי נטל את הראשונה אע"פ שיש. בראשונה נוטל מן השניה נטל מן השניה

אע"פ שיש בשניה נוטל מן השלישית שלמה השלישית חוזר לשניה שלמה שניה חוזר לראשונה שלמו שלשתן חוזר ושוקל ר' מאיר אומר חוזר לשירים פי' לוקחין תמידין מכסף הנשאר בלשכה לאחר שתרם בקופות ור' מאיר לטעמיה דאמר מועלין לשירים שמא יצטרכו להם בסוף:

פרק ד

משנה א

התרמה שנתרמה בקופות. **שומרי ספיחית בשביעית** לפי שכל השדות היו מופקרין בשביעית ביהודה היו שומרים במקום אחד הספיחין להביא מהן העומר ושתי הלחם ולא היו מביאין לכתתלה אלא ביהודה משום דכתיב כרמל ואם הי' מביאין מרחוק היה הרוח מיבשו ולא היה כרמל ואם לא מצא מן הקרוב לירושלים מביאין מן הרחוק ודוקא מא"י דס"ל להאי תנא אין עומר ושתי הלחם באין מחוץ לארץ ודלא כר' יוסי בר יהודה דאמר במנחות בפרק כל קרבנות (דף פד) עומר בא מחוץ לארץ מאי טעמא דמאן דאמר אינה באה מחוץ לארץ דכתיב ממושבותיכם ולא מחו"ל ור' יוסי בר יהודה האי ממושבותיכם דריש ליה בכל מקום שאתם יושבים דחדש נוהג בחו"ל ועוד אמרינן בפרק כל קרבנות רמי ליה רמי בר חמא לרב חסדא תנן שומרי ספיחים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אלמא עומר בא מהן בשביעית והכתיב והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לאכלה ולא לשריפה וקומץ העומר מתירו אמר ליה רחמנא אמר לדורותיכם ואת אמרת תיבטל אמר ליה ומי קאמינא [אנא] תיבטל ליתי משל אשתקד בעינא כרמל וליכא שכבר יבש וליתי כרמל משל אשתקד בעינן כרמל בשעת הקרבה וליכא דר' יוחנן אמר [כרמל] תקריב ור' אלעזר אמר ראשית קצירך ולא סוף קצירך בשעת הבאתה תהא תחלת קצירה שלאותה תבואה שבאתה ולא סוף קצירך [ואסמייתי] מדאשתקד הויא לה שעת הבאתה סוף קצירך כך פירש רבינו שלמה. **ר' יוסי אמר אף הרוצה מתנדב ושומר חנם אמרו לו אם אתה אומר כן אינן באין משל צבור** בפ' הבית והעליה (דף קיח) מפרש טעמייהו ומסיק דכ"ע הבטה בהפקר לאקני פי' מה שאדם שומר בראייה בעלמא בלא זכייה אחרת או חזקה לא קני והכא בחוששין לבעלי זרועות קמפלגי ת"ק סבר תקינו רבנן ד' זוזי למיתב להו מלשכה כי היכי דלא ליתו בעלי זרועות ולשקלו מינייהו ור' יוסי סבר לא חיישינן לבעלי זרועות ומאי אתה אומר הכי קאמרי ליה מדבריך שאתה אומר מתנדב ושומר חנם לדברינו דחיישי' לבעלי זרועות אין תמידין ומוספין באין משל צבור דאחר

גם כן יכול לידור תמידין ומוספין א"נ אותן ד' זוזי שהיינו נותנין לשומרין אנו קונין תמידין ונמצא שהן של שומרים:

משנה ב

פרה אדומה ושעיר המשתלח. פרה אדומה על שנקראת חטאת באה מתרומת הלשכה ושעיר המשתלח ממקום שבא שעיר הנעשה בפנים כדתניא בפ' שני שעירי (דף סב) ולקח את שני השעירים שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה [ובדמים] ולקיחתן כאחת.
ולשון של זהורית בעוד שהיה מלבין ונותנין אותו באולם כדאמר ביומא בפ' שני שעירי [דף סז]. **כבש פרה** שהיו עושין מירושלים להר המשחה כיפה מול אוטם מפני קבר התהום כדאמר במסכת פרה פ"ג.
וכבש שעיר המשתלח דתנן ביומא בפ' שני שעירי עזים וכבש היו עושים מפני הבבליים שהיו מתלשין בשערו ואומרים לו טול וצא.
ולשון שבין קרניו לאחר שמת שמעון הצדיק שראי שלפעמים היה מלבין ופעם לא היה מלבין התקינו שהיו מניחין בין קרניו ובסלע כל הראוי לפנים ואף פרה אדומה ושעיר המשתלח באין מתרומת הלשכה אבל כבש השעיר אע"פ שהיה בפנים הואיל שלא הוצרך לעשותו אלא מפני הבבליים לא היה בא מתרומת הלשכה וכל שהוא צורך חוץ נעשה משירי הלשכה לפי שלא היה בו מעילה לר' יהודה אבל לר' מאיר יש מעילה גם בשירי הלשכה לפי שלפעמים כשהיה נחסר תרומת הלשכה לקנות קרבנות צבור מביאין לו מן השירים:

משנה ג

שירי לשכה. הכסף שנשאר שם שלא בא בקופות לוקחין בהן יינות כדי להשתכר:
אין משתכרין בשל הקדש. מפרש במסכת כתובות בפרק בתרא (דף קו) לפי שאין עניות במקום עשירות ואף לא בשל עניים מפני שפעמים היי צריכין מעות לעניים ואין בידם:

משנה ד

מותר תרומה הכסף שנשאר בקופות. **מותר פירות** ר' ישמעאל לטעמי' דאמר לעיל שהיו לוקחין יינות ושמנים וסלתות להשתכר. **קיץ המזבח** בשעה שהמזבח בטל שאין בו מה להקריב לוקחין עולות ומקריבין ונקראין קיץ המזבח כאדם שאוכל פירות בקינוח סעודה כדאמרי' בשבועות פ"ק [יב] כבנות שבע לאדם:
לכלי שרת דס"ל להאי תנא מכשירי קרבן כקרבן לפיכך באין ממקום שהקרבנות באין ובכתובות פ' בתרא מפרש טעמא דכתיב את שאר הכסף איזהו כסף שיש בו שירים

הוי אומר זו תרומה ואימא שירים גופייהו כדאמר רבא העולה עולה ראשונה ה"נ הכסף כסף ראשון:

מותר נסכים מפרש במנחות פרק שתי מדות ר' חייא בר יוסף אמר בירוצי המדות פי' שהיה הגזבר לוקח סולת ויין ושמן במדה טפופה וגדושה ומחזיר לקונין ממנו לצורך מזבח במדה מחוקה ר' יוחנן תמר כאותה ששנינו המספק סלתות מארבע ועמדו משלש יספק מארבע דמעות קונות דכתב רחמנא ונתן הכסף וקם לו קיבל משלש ועמדו מארבע יספק מארבע שיד הקדש על העליונה ולא יהיה כח הדיוט חמור מן ההקדש דהדיוט כל זמן שלא משך יכול לחזור בו. **וזה וזה לא היו מודין בפירות** להשתכר דאין עניות במקום עשירות:

משנה ה

הקטורת שס"ח מנין היו כדתניא בכריתות פ"ק פיטום הקטורת כיצד הצרי והצפורן וכו' כל המנין דהנהו סממנין דחשיבי התם הם שס"ח מנין מקטירין כל השנה בין שנים פשוטות ומעוברות חצי מנה בבקר וחצי מנה בערב [משום דכתיב] בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה וכתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה נשארו שלשה מנין ומהן היה מקטיר כ"ג ביוה"כ לפני ולפנים כדכתיב ומלא חפניו קטרת סמים וכו':

מחללין אותה על מעות האומנין לאומני בית אבטינס היו פורעין אותן ממעות חולין ואח"כ האומנין היו קונין מותר הקטורת מן הגזבר וחוזרין ולוקחין אותה מהן מתרומה חדשה ואם לאו קונין מן הישנה. כדאיתא במס' ר"ה פ"ק מצוה להביא מן החדש ואם הביא מן הישן יצא אלא שחסר מצוה:

משנה ו

ראויין לקרבנות צבור מפרש בירושלמי קטורת. **ינתנו לאומנין בשכרן** לאומני בית אבטינס. **בן עזאי** לא סבירא ליה ליתן הקטורת לאומנין וטעמא מפרש בתוספתא ובירושלמי לפי שאין ההקדש מתחלל על המלאכה ומתני' דלעיל סתמא כבן עזאי:

משנה ז

המקדיש נכסיו סתם. **זכרים ימכרו לצרכי עולות** אע"פ שאין פודין תמימין דוקא קדשי מזבח אכל קדשי בדק הבית נפדין תמימין דקי"ל בתמורה המתפיס תמימים לבדק הבית כשהן נפדין אינן נפדין אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם וכן מפרש בירושלמי ר' חזקיה בשם ר' יוסי קדשי בדק הבית נפדין תמימין יצאו לחולין אין תימר לא יצאו לחולין היאך קדשי מזבח חלין על קדשי בדק הבית דס"ל לר' אליעזר

דסתם הקדשות לבדק הבית ואין אדם חולק הקדשו לקדשי מזבח ולקדשי בדק הבית והכי מוכח בזבחים בפרק טבול יום דר' אליעזר סבר אין אדם חולק הקדשו דלא שביק אינש קדשי מזבח ועביד קדשי בדק הבית: ירושלמי אמר ר' יוחנן מ"ט דר' אליעזר ואיש כי יקדיש את ביתו קדש לה' מה אנן קיימין אם בבית דירה כבר כתב אם המקדיש יגאל את ביתו אלא כך אנן קיימין במקדיש נכסיו (כל עמא מודו) [מכאן שסתם הקדשות] שהוא לבדק הבית ר' זעירא בשם רב מה פליגן במקדיש נכסיו אבל במקדיש עדרו כל עמא מודו דלמזבח ר' בא בר הונא בשם רב מה פליגן במקדיש עדרו אבל במקדיש נכסיו כל עמא מודו לבדק הביתר' יוחנן אמר היא המקדיש נכסיו היא המקדיש עדרו היא המחלוקת:

נקבות ימכרו לצרכי זבח שלמי' טעמא דר' יהושע לפי (שאין אדם) [שהאדם] חולק הקדשו ולא שביק קדשי מזבח ועביד קדשי בדק הבית להכי זכרים הן עצמן יקרבו עולות אבל נקבות אינו יכול הוא להקריבן שיאכל הבשר והעור שלו כשאר שלמים שהכל הקדש לפיכך ימכרו והם יקריבום (ודמיהן לבד"ה) וגם עור הזכרים שהן עולות לבד"ה והכי מסיק בפ' טבול יום הנ"מ בשר דלא תפיס לקדשי בדק הבית אבל עור תפיס אע"ג דאמר ר' יהושע אדם חולק הקדשו מה שראוי למזבח ושאינו ראוי למזבח לבדק הבית לא שיהו כשאר קדשי מזבח שעורותיהן לכהנים דמודה הוא שהעור לבדק הבית כשאר נכסים אפי' עיר העולה וכך פירש רבינו שלמה זצ"ל: ירושלמי אמר ריש לקיש טעמא דר' יהושע דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו וגו' אשר יקריב לה' לעולה הכל קרב עולה. לרצונכם תמים זכר מנין אפילו נקבות ת"ל בבקר לרבות את הנקבות ובתמורה פ"ג [דף כ] א"ל ר' חייא בר אבא לר' יוחנן לר' יהושע דאמר זכרים עצמן יקרבו עולות ש"מ דקדושת הגוף אקדשינהו נקבות היכי קרבי שלמים הני מכח קדושה דחוייא אתיין פי' דהא אינו ראוי להקריבן הוא אלא דמיהן נבעי רעייא א"ל ר' יהושע ס"ל כר' שמעון דאמר כל מילי דלא חזו להקרבה לא נחתא קדושה לגופיה דתנן התם המפריש נקבה לאשם תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אשם אם קרב אשמו יפלו דמיו לנדבה ר"ש אומר תמכר שלא במום אלמא לא קדוש אלא דמיה:

השווה את מדתו הכל לבדק הבית ואינו חולק הקדישו ור' [יהושע] חלק הקדישו לקדשי מזבח ולבדק הבית:

בפירוש. שפירש לבדק הבית:

משנה ח

ר' אליעזר אומר ימכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהן עולות ירושלמי אמר ר' אבהו בשם ריש לקיש טעמא דר' אליעזר דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו וגו' אשר יקריב לה' לעולה. הכל קרב לעולה בבקר ולא עופות פי' אין מקריבין הן עצמן. להקריבו אין את יכול דכתיב בבקר ולא בעופות לפדותו אין את יכול שאין לעוף פדיון לפום כן צריך למימר לא קדשה אלא קדושת דמים ועוף דאין לו פדיון מנא לן דתניא בפרק המנחות והנסכים העופות והעצים והלבונה וכלי שרת אין להם פדיון שלא נאמר אלא בבהמה כדכתיב אם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ובבהמה בעלת מום משתעי קרא:

משנה ט

משערין את הלשכה לפרוע את חובת ההקדש כדתניא בתוספתא אחת לל' יום משערין את הלשכה. כל מי שמכר להן יינות ושמנים וסלתות ואמר תנו לי מעותי אין שומעין לו אלא הולך אצל גזבר וגזבר מעמידו אצל שולחני:

שיד ההקדש על העליונה אם נתיקרו אינו מפסיד ההקדש שהמעות קונות כדכתיב ונתן הכסף וקם לו. הוזלו אין ההפסד להקדש לפי שאין כח הדיוט חמור מן ההקדש שאינה קונה אלא במשיכה.

התליעה סולת התליעה לו למוכר ואסור למזבח דתנו רבנן במנחות בפרק כל קרבנות סולת שהתליעה רובה פסולה חטין שהתליעו רובן פסולות וכן אם נשפך היין נשפך למוכר כדתניא בתוספתא פ"ב אינו מקבל את מעותיו עד שיהא המזבח מרצה. ירושלמי תני ר' שמעון חומר מיד היה מקבל מעותיו והכהנים זריזין הן:

פרק ה

משנה א

אלו הן הממונים. ירושלמי רבי חזקיה ורבנן חד אמר כשירי כל דור ודור בא למנות וחרנא אמר מי שהיה באותו הדור מנה מה שבדורו.

על החותמות שהיה נותן חותם למי שרוצה סולת ויין ושמן מן הגזבר דדמיהן ידועין לכל ומי שבא לקנות מן ההקדש נותן מעות ליוחנן והוא נותן לו חותם והיה כתוב בו דמי נסכי כבש או איל או פר כדמפרש לקמן וכתב בו שם היום ושם המשמר ואמיה היה נותן לו הסולת והיין והשמן:

על הפייסות כדמפרש ביומא פ"ב כשהיו באין להפיס זקן ויושב במערבה בלשכה חציה בנויה בקודש וחציה בנויה בחול ומלמד להם דרך הפייס א"נ הוא היה נוטל מצנפת מראשו של א' מהן וממנו היה מתחיל המנין כדמפרש התם:

פתחיה זה מרדכי בלשן ולמה נקרא שמו פתחיה שהיה פותח דברים ודורשן ויודע בשבעים לשון היכי דמי פותח דברים ודורשן כדאמר במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף סד:) מעשה שבא העומר מגגות צריפין ושתי הלחם מבקעת עין סוכר מטא עומר לא הוו ידעי מהיכא אייתויי אכרוז אתא ההוא חרשא אותיב חדא ידיה אאיגרא וחדא ידיה אצריפא אמר להו מרדכי מי איכא דוכתא דשמיה גגות צריפין או צריפין גגות בדוק ואשכח מטא לאתויי שתי הלחם לא הוו ידעי מהיכא אייתויי מפרש בירושלמי לפי שכל התבואות נשדפו באותה שנה בארץ ישראל אכרוז אתא ההוא חרשא אותיב חדא ידיה אעיניה וחדא ידיה אסכרא אמר להו מרדכי מי איכא דוכתיה דשמיה עין סוכר או סוכר עין בדוק ואשכח הנהו ג' נשים דאתיין ג' קנין חדא אמרה לזיבתי וחדא אמרה לימתי וחדא אמרה לעינתי. סבור זיבתי זיבה ממש לימתי ששפעה כים לעינתי שופעת כמעין דכלהו חדא לחטאת וחדא לעולה אמר להו מרדכי שמא בזוב סיכנה בים סיכנה בעינא סיכנה וכולן עולות דבנדר הביאום בדוק ואשכח היינו דתנן פתחיה על הקנין שהיה עומד לפרש כיצד מביאות הנשים קניהם:

על חולי מעיים. ירושלמי על ידי שהכהנים הולכין יחפין על הרצפה ואוכלין בשר ושותין מים שאסורין לשתות יין כדכתיב יין ושכר אל תשת וכו' הוו באין לידי חולי מעיים והוו ידע הידין חמר טב למעיא:

נחוניא חופר שיחין שיהיו מצויין מים לעולי רגלים.

גביני כרוז היה משכים ואומר עמדו הכהנים לעבודתכם כו' כדאיתא ביומא פרק א' (דף כ:).

ממונה על הפקיע. ירושלמי שהיה מזויג את הפתילות כדתנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין לשמחת בית השואבה וקשה דבבבלי ביומא [דף כג] מפרש מאי פקיע אמר רב יהודה מרעתרא מאי מרעתרא אמר רב פפא דתירקא דטייעי דפסיק רישיה כדתניא ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע:

הצלצל מלשון בצלצלי שמע כלי שיר. **על השיר** נעימה יתירה היה יודע אמרו עליו על הוגרוס בן לוי שהיה מנעים את קולו בזמר וכשהיה נועץ גודלו לתוך פיו היה מוציא כמה מיני זמר והיו אחיו הכהנים נזקרין בבת ראש:

על מעשה לחם הפנים שאין אדם יודע לרדות כמותם כדאמר ביומא פ"ג.

ובית אבטינס על מעשה הקטורת שאין אדם יודע כמותן שיהא מתמר ועולה כמקל. על הפרוכת שהיה ממונה על אורגי פרוכת.
פינחס המלביש שהיה מלביש בגדי כהונה גדולה לכהן גדול בשעת עבודה. ירושלמי מעשה בכהן אחד שהלביש לסרדיוט אחד ונתן לו ח' זהובים ותיקנו שיהיה נחמן ממונה עליהן שלא יהא כהן רשאי להלבישן לאחר ויש מפרשים שהיה מלבישן לכהן גדול ומתקנן שיעמדו נאין לו ואינו נ"ל:

משנה ב

מז' מרכולין תניא בתוספתא פ"ב גזברין מה הן עושין פודין את הערכין ואת החרמין ואת ההקדשות וכל מלאכות הקדש בידן מרכולין מה הן עושין ז' מפתחות עזרה בידן רצה אחד מהן לפתוח אינו יכול עד שיכנסו כולן מרכולין פותחין וגזברין נכנסין ויוצאין ולפי כבוד הנכנסין היו יוצאין אמר ר' יהודה למה נקרא שמו מרכול מפני שהוא מר על הכל פי' מר אדון לשון מרות ירושלמי תנא אין פוחתין מב' כתילקין הדא הוא דכתיב ויחיאל ועוזיהו ונחת גזברין ועשהאל וירימות ויוזבד ואליאל ויסמכיהו ומחת ובניהו מרכולין פקידים מיד כנניהו ושמעי אחיו כתילקין כשהוא חותם הגזבר נותנו לאמרכול מרכול חותם ונותנו לקתלקום וקתלקום לכ"ג וכ"ג למלך ואין עושין שררה פחות משנים מפורש בבבא בתרא פרק א' דכתיב והם יקחו את הזהב:

משנה ג

ד' חותמות וכתוב עליהן עגל זכר גדי חוטא מפרש ואזיל למה הוצרכו לפי שנסכיהן חלוקין זה מזה.
ארמית לפי שמלומדין בלשון כשדים בגלות בבל.
חוטא דל וחוטא עשיר מצורע עני מצורע עשיר ותנן בערכין על ז' דברים הנגעים באין לפיכך נקרא חוטא. עני מביא תורין או בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת ואשם זה הכבש שהיה צריך לנסכים אבל מצורע עשיר מביא ג' בהמות חטאת ועולה ואשם ואין חטאת ואשם טעונין נסכים אלא חטאתו ואשמו של מצורע לפי שאינן באין על חטא דבנגעיה איכפר ליה חטאיה והקרבנות אינן באין אלא להכשירו בקדשים:
גדולים וקטנים שאין חילוק בנסכים בין עגל לשור ולמה היה חותם לאשם ולחטאת של מצורע והלא נסכיהן כשאר כבשין שבאין נדבה דשניהן היו כבשים שאשם מצורע כבש הוא אלא לפי שאשם מצורע טעון לוג שמן ליתן לבהונות לבד שמן שבא מן הנסכים:

משנה ד

לערב באין זה אצל זה יוחנן אצל אחיה וכנגד החותמות שקיבל אחיה נותן [לו] יוחנן מעות אם פתתו פחתו ליוחנן אם הותירו הותירו להקדש:

משנה ה

מי שאבד חותמו ממתינין לו עד הערב שיבוא יוחנן אצל אחיה ויראה אם מצאו מעות יתירין כדי חותמו של זה שאבד נותן לו הנסכים. **ושם של היום** פי' שם של היום היה כתוב ביום פ' נעשה חותם זה.

מפני הרמאין שמא ימצאנו אדם אחר זמן וילך אצל אחיה ויתן לו סולת: ירושלמי הגע עצמך שזיוג אותו היום שם המשמר היה כתוב עליו הגע עצמך שזיוג אותי המשמר שם היום שם שבת שם חוש כתוב עליהן:

משנה ו

לשכות. חדרים.

חשאים על שם שעניים בני טובים מתפרנסין ממנה בחשאי בצנעא שלא יתביישו.

כלי שמצאו בו צורך בדק הבית מניחין אותו. לבד"ה: ירושלמי תני קדשי מזבח מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית [ואין קדשי בה"ב] מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח. והתנינן כלי שמצחו בו צורך לבדק הבית מניחין אותו והשאר נמכרין ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית ס"ד אותן שהקדישו לקדשי מזבח הקדישו וקתני ודמיהן נופלין ללשכת בד"ה כלומר בשעה שהקדישו עיקר קדושתן לב"ה:

פרק ו

משנה א

י"ג שופרות י"ג שולחנות כלהו מפרש למאי אצטריכו:

כנגד דיר העצים מקום שהיו העצים לצורך המזבח:

ששם הארון נגנז שגנזו יאשיהו המלך כדאיתא ביומא (פ"ד) [פ"ה] (ד'נג) דכתיב (דה"ב לה) ויחמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף. ירושלמי אמר להם אם גולה הוא עמכם לבבל אין עוד אתם מחזירין אותו למקומו אלא עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל. תניא בתוספתא ר' יהודה אומר י"ג השתחויות נגד י"ג פרצות. ירושלמי מתני' אבא יוסי בר חנין היא דאמר [אבא] יוסי בר חנין כנגד י"ג שערים ברם לרבנן ז' שערים

הם בעזרה. על דעתיהון דרבנן היכן היו השתחויות הללו כהדא דתנינן י"ג פרצות היו בו שפרצום מלכי יון וחזרו וגדרום וכנגדן גזרו י"ג השתחויות:

משנה ב

שהיה מתעסק מפרש ביומא פ' הוציאו לו (ד' נד) מאי הוה עביד אמר ר' חלבו מתעסק בקרדומו הוה. תנא דר"י כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של א' מהן ויצאתה האש ואכלתו ותנן במס' מדות (פ"ב מ"ה) ואיתא בפ"א דיומא (דף טז) ופ' כל קרבנות (דף פה) כל עץ שנמצא בו תולעת פסול ומפרש (שם) י פ' כל קרבנות ל"ש אלא לח אבל יבש גורדו וכשר:

משונה מחברותיה. שהיתה גבוהה אותה טבלא של שיש שהיתה ברצפה והארון תחתיה ומת לפי שלא היה לו להראותו מקום הארון שמא ירגישו האומות:

ביחוד. בבירור כדאי' בביצה פ"ב גבי אין אופין פת עבה ביו"ט:

משנה ג

(**עד ד'**) **צלוחית**. שלימה שהיתה מחזקת ג' לוגין כדאמר בסוכה בפ' בתרא שהיו מנסכין בתמיד של שחר בחג בשעת ניסוך היין שהוא רביעית ההין דהיינו ג':

מים מפכין עתידין להיות יוצאין מבית קדש הקדשים כדאיתא ביומא פרק בתרא אמר ר' מנחם משום ר' חנא ציפוראה מעין היוצא מבית קדש הקדשים בתחלה דומה לקרני סלעם עד שמגיע לפתח ההיכל כיון שמגיע לפתח ההיכל נעשה כחוט של שתי עד שמגיע לפתח האולם נעשה כחוט של ערב עד שמגיע לפתח העזרה כפי פך קטן היינו דתנן ר' אליעזר בן יעקב אומר מים מפכין עתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית מפכים לשון פך:

שער נקנור. על שם נקנור שנעשו נסים לדלתותיו כדאי' ביומא פ"ג (דף לו.) נקנור שם אדם ומזכירין אותו לשבח. **פשפשין** שערים קטנים שלא היו גבוהין ורחבין כשאר שערי הבית:

לא היה להם שם. מה היה משמש:

משנה ד

י"ג שולחנות. אינו מונה י' שולחנות שעשה שלמה כדכתיב במשכן דשלמה במלכים וסדר הנחתן מביא בפ' שתי הלחם במנחות אלא בבית שני עסקינן שלא היו שם אותן שלחנות.

אחד של שיש. שמניחין שם האברים: ירושלמי ר' יוסי בשם ר' שמואל בר יצחק בשם ר' יוחנן לית כאן של כסף מפני שהוא מרתיח יתחממו האברים ויסריחו ולפי שבקרבנות

יחיד כהן א' יכול להוליך כל האברים ומניחן שם כדי לנוח והא דתנן בפ"ב דיומא תמיד קרב בא' עשר וכו' ומונה שם דכך הולכת אברין למזבח הא אמרינן התם (דכ"ו:) בד"א בקרבנות צבור אבל בקרבנו' יחיד כל שרוצה להקריב מקריב אפילו אחד:

על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו כדי לנוח **ועל של זהב ביציאתו** עד שיוקטרו בזיכי לבונה הבאין עם הלחם כך פירש רבינו שלמה בפ' שתי הלחם הכא תנן אחד של שיש ובפ' שתי הלחם (דצ"ט.) תניא ר' יוסי בר יהודה אומר שנים שהיו באולם אחד של כסף ואחד של זהב ופירש רבינו שלמה אותו של כסף על שהוא לבן כשיש נקרא של שיש ולי נראה דתנאי היא דההיא ר' יוסי היא:

שמעלין בקודש מנלן בפרק שתי הלחם אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם רקועי פחים צפוי למזבח בתחלה תשמישי מזבח ולבסוף גופו של מזבח.

ולא מורידין מנלן אמר ר' אחי דאמר קרא ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו רישיה וסיפיה לשון הקמה ולא כתיב ירידה ועוד שלא סייעו אחר אלא הוא עשהו שהוא גדול כך פירש רבינו שלמה:

משנה ה

י"ג שופרות היו במקדש וכולן פיהן צר כדי שלא יוכל אדם להכניס ידו בפנים ולגנוב מן הכסף וכולהו מפרש למאי אצטריכו.

עצים ולבונה גרסי' וברוב ספרים כתוב ללבונה וטעות הוא דהא כל אחד ואחד יש לו שופר בפני עצמו ולבונה לבד ועצים לבד כדתני ואזיל. **וזהב לכפורת** לשון כפירי זהב פי' מזרקים. ולמה נקרא שמם כפורי ע"ש שמקנחין ידיהם מן הדם כדאמרי' בגיטין [דף נו] בענין נבוזראדן בעי לכפורי ידיה בההוא גברא.

ששה לנדבה לקיץ המזבח:

קינין. הן תורין גוזלי עולה הן בני יונה אבל שופר לקיני חובה לא בעי ר' יהודה והטעם כדאיתא בפ' הוציאו לו (דף נה) דשמא ימות א' מהן נמצאו כל המעות שבשופר הולכות לים המלח כי היכי דאמרינן בחטאת שמתו דעליה דאזלא למיתה הכי נמי מעות שהופרשו לחטאת ומתו בעליהן הולכות לים המלח ופריך התם ונברור ד' זוזי ונשדי במיא והנך לישתרו ר' יהודה לטעמיה דלית ליה ברירה כדאמר בעירובין [דף לז] מדתני איו:

וחכ"א קינין הן קיני חובה אחד לעולה ואחד לחטאת ורבנן לא חיישי למיתה.

גוזלי עולה בין תורין בין בני יונה כולן עולות נדבה.

משנה ו

שני גזירין מפורש ביומא פ"ב (דף כו) תניא ר"ש בן יוחאי אומר מנין לתמיד של בין הערבים שטעון שני גזרי עצים בשני כהנים שנאמר וערכו עצים על האש וערכו שנים אם אינו ענין לתמיד של שחר שהרי כבר נאמר ובער עליה הכהן עצים בבקר תנהו ענין לתמיד של בין הערבים ואמרינן בפרק בתרא דמנחות (דף קו) ת"ר קרבן מלמד שמתנדבין עצים וכמה שני גזירין ופן הוא אומר והגורלות הפלנו על קרבן העצים ותניא בתוספתא בפרק [ג' דמכילתין] האומר הרי עלי עצים מביא דמי שני גזרין ונותן לשופר והכהנים מקבלין אותן ולוקחין בהן עצים ומקריבין אותן ע"ג המזבח ונאותין בהן ואין מועלין ואם הקריבן בחוץ פטור חבל אם אומר שני גזירין של ענים אלו לגבי מזבח הכהנים מקבלין אותן ממנו ומקריבין אותן ע"ג המזבח ואין נאותין בהן ומועלין בהן ואם הקריבן בחוץ חייב דברי ר' וחכ"א אם הקריבן בחוץ פטור ואלו ואלו הולכין ללשכת העצים.

קומץ לבונה כדתנן בפרק בתרא דמנחות ה' קמצין הן. האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מקומץ. המתנדב מנחה יביא עמה קומץ לבונה. המעלה את הקומץ בחוץ חייב שני בזיכי לבונה טעונין שני קומצין.

זהב לא יפחות מדינר זהב ופריך בפרק בתרא דמנחות ודלמא נסכא א"ר אלעזר דאמר מטבע ודלמא פריטי פריטי דדהבא לא עבדי אינשי. תניא בתוספתא בפ' בתרא [דמכילתין] האומר הרי עלי לבונה מביא דמי מלא קומץ לבונה ונותן לשופר והכהנים מקבלין אותו ולוקחין מהן לבונה ומקריבין אותו ע"ג המזבח. האומר הרי עלי זהב מביא דמי דינר זהב ונותן לשופר והכהנים מקבלין אותו ולוקחין בהן זהב ועושין אותן רקועי פחים צפוי למזבח.

ששה לנדבה מפרש בפרק בתרא דמנחות ששה כנגד מי אמר ר' חזקיה כנגד ששה בתי אבות הכהנים שיהא להם שלום זה עם זה ר' יוחנן אמר מתוך שהנדבה מרובה תקנו להם שופרות מרובין כדי שלא יתעפשו המעות זעירי אמר כנגד פר ועגל ואיל וכבש וגדי כולן הן נדבה ודמיהן ידועין פר מביא מנה עגל מביא חמשה סלעים איל מביא ב' סלעים כבש מביא סלע הכי איתא בפרק בתרא דמנחות אבל לגדי ושעיר לא מצינו דמיהן ושמא דמיהן כאיל וכבש ור' היא דאמר קטן וה.. יא גדול לא יצא אם נדר להביא עגל והביא פר לא יצא להכי אצטריך לכל אחד ואחד שופר בפני עצמו שאם מערבן והביא פרים מכל המעות לח יצא ידי נדרו מי שנדר עגל בר פדא אמר כנגד פרים אילים וכבשים ושעירים ומותרות והמעה דהיינו קולבון פרים פר חטאת של צבור שאבדו והפריש אחרים תחתיהן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיו לאותו שופר אילים אשם גזלות

ומעילות שעירים שעיר הרגלים כבשים אשם נזיר ואשם מצורע ואהכי לא מערבו עם מותר גזילות ומעילות דאלו בני שנה ואלו בני שתים ואלו באים לכפר ואלו באין להכשיר וכולן אם אבדו והפריש אחרים תחתיהן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן כל א' א' לשופרו. והמותרות כגון הפריש מעות לכל אלו ונותרו כגון שהוזלו הבהמות ושמואל אמר כנגד מותר חטאת ומותר אשם ומותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע ומותר מנחת חוטא ומותר עשירית האיפה של כ"ג שגם היא נקראת חטאת שנאמר יביא חטאתו זו עשירית האיפה. ר' אושעיא אמר כנגד מותר חטאת ומותר אשם ומותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע ומותר קינין אלו קיני חובה ומותר מנחת חוטא מכל תלו לוקחין עולות הבשר לשם והעורות לכהנים כשאר עולות שנאמר עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה. כתוב אחד אומר אשם הוא אשום אשם לה' וכתיב בפרשת נשא האשם המושב לה' לכהן הא כיצד כל שהוא בא משום חטא ומשום אשמה שהיה חייב אשם כגון אשם גזלות אשם מעילות אשם תלוי אשם שפחה חרופה אשם נזיר אשם מצורע אם הפריש אשמו ונאבד והביא אחר תחתיו ונמצא הראשון ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. מותר חטאת מי שהפריש חטאתו ואבדה והביא אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה לרבנן דפליגי עליה דר' בתמורה פ"ד תרעה עד שתסתאב ויפלו דמיה לנדבה דלא אזלא למיתה אלא אם נמצאת לאחר כפרה ולר' דאמר אפילו נמצאת לאחר הפרשה אזלא למיתה משכחת לה כגון שהפריש שתי בהמות לאחריות האחת תרעה. ולר' שמעון דאמר כל אבודין מתין אפילו הפרישן לאחריות לא משכחת לה אלא כדאמר ר' אמי הפריש שני צבורי מעות מתכפר באחד מהן והשני יפלו לנדבה ומוקי לה בתמורה פ"ד אליבא דר' שמעון. א"נ הפריש מעות לכל אלי ונותרו מותרן נדבה:

פרק ז

משנה א

מעות שנמצאו בין שופר שקלים לשופר נדבה הולכין אחר הקרוב בין להקל בין להחמיר. **מחצה על מחצה יפלו לנדבה** דנדבה חמורה דכולה עולה אבל שקלים שיריהן קילי קדושתייהו דניתנין לחומת העיר ומגדלותיה. **לבונה** חמירא דלבונה היא עצמה קריבה אבל עצים הן מכשירי קרבן.

בין קינין לגוזלי עולה יפלו לגוזלי עולה סתמן כרבנן דקיני חובה הן ואחד לעולה וא' לחטאת וחטאת הבשר נאכל לכהנים ומיד שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה והעולה כליל וחמירא טפי.

בין חולין למעשר שני לאי במקדש עסקינן חלא אם היו שני צבורי מעות בתיבתו. **מחצה למחצה יפלו למע"ש** ויאכלם בירושלים כגון שנשתמש בהן כאחד דאי לא הוה אזלינן בתר בתרא כדמוכח בפסחים בפ"ק (דף ז):

משנה ב

מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה בירושלים לעולם מעשר שני לפי שרוב מעות מעשר שני לשלמים אזלא דאתיא שם שם כתיב הכא ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ותירושך וגו' עד ואכלת שסוגו' והתם [כתיב] וזבחת שלמים ואכלת שם [דברים כז] לח שאינו רשאי לאוכלן בתורת חולין כלל אפילו בירושלים דאפילו בהתפסה לשלמים לא תפסי דאמרינן בפרק התודה א"ר אמי המתפיס מעות מעשר לשלמים לא קנו שלמים ואם רצה ליקח בהן חטין או דבר אחר רשאי ותניא התם הלוקח חיה לזבחי שלמים ובהמה לבשר תאוה לא יצא העור לחולין כגון שלקחה ממעות מעשר שני ומפרש דאפילו העור אינו בתורת לצאת העור לחולין כשחר שלמים שהעור לחולין ואפילו של מע"ש דאמרינן בעירובין פ"ג בבקר מלמד שלוקחין בקר אגב עורו דפשיטא שהעור חולין גמור:

ובהר הבית חולין. ירושלמי אמר רבא בר חייא בשם ר' יוחנן חזקה שאין כהן מוציא מעות מן הלשכה עד שמתחללת על הבהמה:

[**ובירושלים**] **בשאר כל ימות השנה חולין ובשעת הרגל מעשר** מפרש בפסחים פ"ק אמר רב שמעיה בר זירא מ"ט הואיל ושוקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום וקמאי קמאי אזלו להו: מתני' דלא כר' יוסי דתניא [תוספתא פ"ג] א"ר יוסי אלו דברי בית שמאי אבל ב"ה אומרים לעולם מעשר חוץ מהנמצאין בהר הבית בשאר ימות השנה שהן חלין:

משנה ג

אברין עולות ודווקא שמנותחין כמפורש במס' יומא פ"ב. **וחתיכות חטאות** וה"ה דאיכא לספוקי באשם אבל חטאת שכיחא טפי מ"מ אכילתן שוה ליום ולילה ודוקא בעזרה איכא לספוקי בחטאת אבל בירושלים לא דאינה נאכלת חוץ לעזרה. **בירושלים** בין אברין בין חתיכות זבחי שלמים וה"ה דאיכא לספוקי בתודה ובמעשר בהמה ומידי דשכיחא נקט:

זה וזה תעובר צורתו ויצא לבית השרפה. ירושלמי אמר ר' יוסי יאות לאוכלו אי את יכול שמא נתקלקלה צורתו פי' שמא הוא נותר לשורפו אי את יכול שמא לא נתקלקלה צורתו כלומר שמא עדיין לא בא לידי נותר לפום כן צריך מימר תעובר למחר ויצא לבית

השרפה ולזבחי שלמים צריך אתה לפרש תעובר צורתו עד יום ג' שמא היום נשחט ואינו נותר עד יום ג' לשחיטתו:

אברין נבלות והאוכלן לוקה לפי שנתנבלה השליכוה אברין.

חתיכות מותרות ירושלמי חתיכות מותרות לא ממש מותרות אלא מותרות משום נבילה שאין לוקין עליהן אבל אסור באכילה אברין נבילות ולוקין עליהן משום נבילות.

ובשעת הרגל שהבשר מרובה אפילו אברין מותרין ודוקא מותר משים נבילה אבל באכילה אסור ואע"ג דאמרינן ט' חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה וא' בשר נבילה ולקח מאחד מהן ואינו יודע איזו לקח ספיקו אסיר ובנמצא הלך אחר הרוב ומותר באכילה. התם חתיכות ולא הרגיש כשנפל אבל חברין שמא נתנבלה והשליכוה ולא נפלה מידו דמתוך כובדה היה מרגיש לפיכך השליכוה לאברין:

משנה ד

בהמה שנמצאת וכו' בפ"ב דקדושין מייתי להא זכרים עולות ופריך זכרים עולות היא דהוו ושלמים לא הוי אמר ר' הושעיא בבא לחוב בדמיה עסקינן וה"ק חיישינן שמא עולות נינהו זר"מ היא דאמר הקדש במזיד חילל. תהי בה ר' יוחנן וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שתזכה בהקרבתה אלא אמר ר' יוחנן ממתין לה עד שתומם ומייתי שתי בהמות אחד לעולה ואחד לשלמים ומסיק דבכל מידי ליכא לספוקה: ירושלמי אמר ר' יוחנן אומר לאדם צא ומעול בקדשים אלא אם רוב זכרים עולות ואם רוב נקבות זבחי שלמים ואין השלמים באין מן הזכרים ומן הנקבות כיצד עושה מוציאן לחולין ע"י מום וחוזר ועושה אותן עולות ר' זעירא אמר כמו דאתמר תמן תניי ב"ד על המותרות שיקרבו עולות כן אומר הכא תניי בית דין על האובדות שיקרבו עולות אמר ר' יוסי לר' יעקב אין זה מזיד בתמיה א"ל מכיון שהוא תנויי ב"ד אין זה מזיד:

הראוי לפסח כגון זכר ובן שנה ויש לספק שמא פסח הוא הנמצא וסמוך לפסח שלשים יום ושמא קנאו לצורך פסח ועדיין איכא לספוקי באשם נזיר ובאשם מצורע שהן בני שנה אבל לא שכיחן:

משנה ה

ממשכנין את מוצאיה. שיביא נסכיה משלו בעל כרחו:

משנה ו

נכרי ששלח עולתו דגרסינן בחולין פ"ק איש מה ת"ל איש איש מלמד שהנכרים נודרים נדרים ונדבות כישראל:

על כהן גדול שמת שתהא מנחתו דהיינו עשירית האיפה שלו קריבה משל צבור ואמרינן בפרק התכלת [דף נב] א"ר אבהו ב' תקנות הוו דאורייתא משל צבור כיון דחזו דמידחקא לשכה תקינו דניגבו מיורשין כיון דחזו דקא פשעי בה אוקמוה אדאורייתא.

ר' יהודה אומר משל יורשין באה ושלימה היתה קריבה ותניא בפ' התכלת שלימה שחרית ושלימה בין הערבים ובקומץ לבונה הבא עם החביתין:) [פליגי אמוראי התם] ועוד תניא התם כה"ג שמת ולא מינו כה"ג אחר תחתיו מנין שתהא מנחתו קריבה משל יורשין ת"ל והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה יכול יקריבנה חציין ת"ל אותה אותה שלמה ולא חסרה דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר חק עולם חקה משל עולם תהא כלומר משל צבור:

משנה ז

על המלח ועל העצים שיהו הכהנים נאותין בהן אמרי' בהקומץ רבה [דף כא] אמר שמואל ל"ש אלא לקרבן אבל לאכילה לא ואסיק [לקרבן] לאכילת קרבנן ומאי אכילה אכילה דחולין ואע"ג דאמר מר יאכלו אותה שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא החטאת נאכלת על השובע ויהא טעם קדשים בפיו ויאכל חוץ לעזרה חולין ותרומה דבעזרה אסור דאין יכול להביא חולין בעזרה ואעפ"י שבאכילת חולין לצורך אכילת קדשים הן מלח של הקדש לא יאכל עמהן. **ועל הפרה שלא יהיו מועלין באפרה** בפ' התכלת פריך וכי תקנה דרבנן היא מדאורייתא היא דכתיב חטאת היא מלמד שמועלין בה, בה מועלין ולא באפרה אמר רב אשי שתי תקנות הוו דאורייתא בה מועלין באפרה אין מועלין כיון דחזו דקא מזלזלין וקא עבדי מינה למכתן גזרו בה מעילה כיון דקא חזו דקא פרשו מספק הזאה אוקמוה אדאורייתא:

ועל הקינין הפסולות. קיני חובה שנפסלו והיא אינה יודעת ואוכלת בקדשים לערב והיא מחוסרת כפרה ובכרת היא תיקנו ב"ד שיהו באות משל צבור:

המספק את הקינין שהגזבר לוקח את הקינין מאחד בדמים קצובין וקצבה שלהן כדמפורש בסוף פרק קמא דכריתות אמר רשב"ג המעון הזה אם אלין בלילה עד שיהו בדינרין נכנס ודרש ולימד האשה שיש עליה חמש לידות ודאות מביאה קרבן ואוכלת בזבחים וחין השאר עליהן חובה ועמדו קינין בו ביום ברבעתים ומייתי לה נמי בב"ב פרק בתרא (דקס"ו) וה"נ אמרינן בכריתות בפ' ב' נכרי שנתגייר בזמן הזה צריך שיפריש רובע שקל לקינו דהיינו דינר:

פרק ח

משנה א

כל הרוקין הנמצאין בירושלים טהורין ומוקי בפסחים פ"ק ואע"ג דאתחזק זב התם משום דלא גזרו על ספק הרוקין בירושלים חוץ משל שוק העליון שכל זב נפנה לשם:
בשאר כל ימות השנה שבאמצע טמאין. ירושלמי ר' אבין בשם ר' יהושע בן לוי קצרן של נכרים היה שם בשאר ימות השנה הטמאין מהלכין שיבולת פי' באמצע הדרך לשון שביל והטהורין הולכין מן הצד והטהורין הולכין סתם והטמאין אומרים להם פרושו בשעת הרגל הטהורים הולכין שיבולת והטמאין הולכין מן הצד והטמאין הולכין סתם והטהורין אומרים להם פרושו:

משנה ב

כל הכלים הנמצאים בירושלים דרך ירידה לבית הטבילה טמאין. בפסחים בסוף פ"ק פריך רישא לסיפא דרך ירידה לבית הטבילה טמאין הא דעלמא טהורין אימא סיפא דרך עליה טהורין הא דעלמא טמאין אלא רישא דוקא הא בעלמא טהורין לפי שלא גזרו על ספק כלים וסיפא לאפוקי גזייתא ופרש"י ז"ל מבואות קטנים שהיו סמוכין לדרך הירידה ועליה ופעמים שהיו יורדין דרך אותן מבואות ופעמים היו עולין בהנהו מבואות טמאים מספק שהרי תחלתן טמאין היו ספק נפלו בירידה ספק נפלו בעליה ומספיקא לא נפקי מטומאתן אבל שאר כלים דספק נטמאו ספק לא נטמאו לא גזרי עליהן מספק:
שלא כירידתן עלייתן. שבדרך אחד היו יורדין לבית הטבילה ובדרך אחר היו עולין:
והמריצה המיוחדין לקברות פי' כלי ברזל שבראשו חד וראוי לחפור בו ארץ קשה ובלע"ז סובולונ"י ובירושלמי קורא אותה צפורן שדומה לצפורן מאן דאמר מריצה שהיא מריצה את האבן:

משנה ג

סכין שנמצאת בי"ד בניסן. **שוחט בה מיד**. הפסח שהטבילוהו בעלים בי"ג שיהא לה הערב שמש. **בי"ג שונה ומטביל** שמא לא הטבילה בעלים עדיין.
קופיץ בין בזה ובין בזה בין בי"ג ובין בי"ד. **שונה ומטביל** שמא עדיין לא הטבילוה בעלים אפילו מצאה בי"ד שמא אין דעתו לעשות חגיגה בי"ד שבא במרובה ואפי' בחול וכ"ש בשבת ובטומאה דלא עבדינן חגיגה כלל:
חל י"ד להיות בשבת אפי' קופיץ שוחט בה מיד לפי שהטבילה בי"ג שאין מטבילים כלים בשבת כדאיתא בביצה פ"ב לפי שנראה כמתקן כלי א"נ גזרה שמא ישהה ועל כרחו הטבילה בע"ש שצריך לו לטבילת ט"ו שהוא יו"ט:

נמצאת קשורה. הקופיץ בסכין אפילו נמצאת בחול בי"ד אינו צריך להטבילה הואיל דהיא קשורה עמו הטבילן יחד והסכין צריך לו בי"ד לשחוט הפסח והטבילה בי"ג שיהא להם הערב שמש:

משנה ד

בולד הטומאה ראשון לטומאה [מטבילין אותה] אפילו בפנים לפי שאין טומאתה מדאורי' שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה ואם הטבילוה בחוץ מכניסין אותה מיד שאינה צריכה הערב שמש דטומאתן מדרבנן.

ושנטמאת באב הטומאה מטבילין אותה בחוץ לפי שאסור להשהותה בפנים וחייב להוציאה בחוץ הואיל דטומאתה מדאורייתא דאמרינן בעירובין בפרק בתרא מזכר עד נקבה תשלחו פרט לכלי חרס דברי ר' יוסי הגלילי ומפרש טעמא לפי שאין לו טהרה במקוה א"נ לפי שאינו נעשה אב הטומאה אבל הפרכת יש לה טהרה במקוה ונעשית אב הטומאה חייב לשלחה ולהוציאה בחוץ. **ושוטחין אותה בחיל** במקום שנקרא חיל לפנים מהר הבית ומקודש ממנו כדאיתא בריש מסכת כלים. **אם היתה חדשה** ונטמאת מטבילין אותה בחיל ושוטחין איתה שם כדי לנוגבה ובין כך ובין כך יראו העם מלאכה שהיא נאה:

משנה ה

על כל נימה ונימה כ"ד חוטין כדאיתא ביומא פרק בא לו הפרכת כ"ד חוטין ארכה מ' ורחבה כ' כנגד פתח האולם כדאיתא במסכת מדות. **ומשמונים ושתים ריבוא** חוטין נארגת ויש גורסין ריבות פירוש נערות האורגות בפרוכת. **ושלש מאות כהנים מטבילין אותה**. אמרינן בחולין פרק גיד הנשה אמר רבא גוזמא דלא צריכי כ"כ כהנים להטבילה ואמרינן התם בג' מקומות דברו חכמים בלשון הבאי גפן תפוח ופרוכת ומפורשים התם:

משנה ו

בשר שנטמא בין באב הטומאה וכו' ב"ש אומר ישרף בפנים הכל [ואינו] חייב להוציאו מיד לחוץ (ליכא) כרפרישית לעיל דכל שאין לו טהרה במקוה ואינו נעשה אב הטומאה אין חייבין עליו ואוכלין ומשקין לא מצינו להם טהרה במקוה כלל אלא למים דרך זריעה וגם אינן נעשין אב הטומאה דכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא וכתיב לעיל מיניה וחטאו ביום השביעי כל היכא דקרינא ביה וחטאו דראוי לחיטוי (מי שראוי לחיטוי ראוי) לטבילה וקרינן ביה והנפש הנוגעת בי תטמא יכל היכא דלא קרינן ביה וחטאו לא קרינן ביה והנפש הנוגעת יטמא לאפוקי כלי חרס ואוכלין ומשקין הואיל ואין להם טהרה במקוה אינן נעשין אב הטומאה כפירש"י בסוף עירובין:

ישרף בפנים. במקום ששורפין שאר פסולי ק"ק דתניא בפסחים פ"ב [דף כד] ר"ש אימר בקדש באש תשרף לימד על חטאת ששריפתה בקדש אין לי אלא זו בלבד שאר פסולי ק"ק ואימורי קדשים קלים מגין ת"ל כל בקדש באש תשרף ואמרינן בפרק טבול יום ת"ר ג' בית הדשנין הן א' בעזרה ששם שורפין פסולי ק"ק ואימורי קדשים קלים וכו':

חוץ משנטמאת באב הטומאה בחוץ. שלא ישרפום בפנים דהואיל ויצא יצא.

ב"ה אומרים ישרף הכל בחוץ. והא דתניא לעיל פסולי קדשי קדשים נשרפין בפנים בשאר פסולין כגון הלן והיוצא והנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו וכיוצא בו אבל פסול טומאה לא ובירושלמי מקשה בין לב"ש בין לב"ה אידי ואידי לא דבר תורה הוא פי' בין שנטמאה באב הטומאה בין שנטמאה בולד הטומאה טומאתו לאו דאורייתא ואמאי מחלקין בין נטמא באב הטומאה לנטמא בולד הטומאה:

משנה ז

ר' אליעזר אומר באב הטומאה דחמירא טומאתו ישרף בחוץ בולד הטומאה דקילא טומאתו מכניסה בפנים ושורפה ור' עקיבא סבר מקום טומאתו שם תהא שריפתו בין שנטמא באב הטומאה בין שנטמא בולד הטומאה ישרף בפנים:

משנה ח

אברי תמיד נתנין מחצי כבש ולמטה במערב כשמוליכין אברים מבית המטבחיים מניחין האברים בכבש כדתנן בפ"ב דיומא הפייס השני מי שוחט מי זורק מי מעלה אברים לכבש ותניא בסיפא הפייס הרביעי מי מעלה אברים מן הכבש למזבח ושל מוספין ניתנין מחצי כבש ולמטה במזרח להיכרא בעלמא ושל ראשי חדשים ניתנין על כרכוב המזבח ומפרש במסכת סוכה [דף נה] א"ר יוחנן לידע שהוקבע ר"ח בזמנו:

השקלים והבכורים אין נוהגין אלא בפני הבית לפי שהשקלין נעשין לצורך תמידין ומוספין ובכורין בעו הנחה לפני המזבח כדכתיב והניחו לפני מזבח ה' ועכשיו אין מזבח. **מעשר דגן** דהיינו מעשר שני נוהגין אפילו בזמן הזה וצריך להעלות לירושלים כדאיתא בביצה פ"ק במעשה דר' אליעזר שהיה [לו] כרם רבעי והפקירו לעניים מפני שלא היה יכול לעלות הוא ונתני לעניים כדי שיוליכוהו שם וכרם רבעי ומעשר שני דינן שוה דילפינן קודש קודש ממעשר ומתני' דלא כר' ישמעאל דתניא בתמורה בפ"ג ר' ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני בזמן הזה לירושלים ודין הוא בכור טעון הבאת מקום וכו' ומעשר בהמה ובכורות ימתין עד שיוממו ובכורות נותנין לכהנים ויאכלום במומן והמעשר יאכלוהו בעלים. **המקדיש שקלים ובכורים הרי זה קודש** בכורים ירקבו ושקלים יגנזו. **ר"ש אומר האומר בכורים קודש אינם קודש**. ירושלמי הא שקלים קדש

ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש בין אלו ובין אלו לא קדשו. תניא בתוספתא בפ' בתרא קינו של גר אינה נוהגת אלא בפני הבית ר' שמעון אומר אינו צריך להביא מפני התקלה מפני מה אמרו שקלים אינם נוהגים אלא בפני הבית לפי שאין תורמין מן הישנה מפני מה אמרו ביכורין אינן נוהגין אלא בפני הבית משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך כל זמן שיש לך בית יש לך בכורין אין בית אין בכורים: ירושלמי תני הגר בזמן הזה צריך להביא קינו ריבעת כסף אמר ר' שמעון ריב"ז בטלה מפני התקלה פי' הגר שנתגייר בזמן הבית היה צריך להביא קרבן דוקא קינין ושתיהן עולות ותניא בפ"ב דכריתות ר' אומר ככם כגר כאבותיכם מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים כך הם לא יכנסו לברית אלא במילה ובטבילה והרצאת דמים והאי דאמר רובע שקל היינו דינר כדפרישית לעיל עמדו בו ביום ברבעתים ושקל היינו סלע וסלע ד' דינרין. פי' אחר רובע דינר כדאמרינן לעיל: ירושלמי עבר והקדיש מן מה דאמר ר' שמעון ריב"ז בטלה הדא אמרה עבר והקדיש קדשי ר' יודן בעא קומי ר' יוסי הכא אתמר קדשי פי ברובע שקל של גר והכא אתמר לא קדשו פי' בשקלים ובכורים אמר ליה תמן שמא יבנה בית המקדש ותתרם תרומת הלשכה בזמנה באחד בניסן והכא מה אית לך רב אדא ורב המנונא בשם רב אמרי הלכה כר' שמעון: